

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

No5(5)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 556 sahifa,
22-may, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Matematika fanini o'qitishda kommunikativ va ijtimoiy-psixologik yondashuvlar	10
<i>Esonturdiyev Mamatqobil Nurmamatovich</i>	
Geografik axborot tizimlari (GAT) texnologiyalari asosida bo'lajak geografiya o'qituvchilarining innovatsion kompetentligini rivojlantirish metodikasi	13
<i>Bahromova Muhayyo Imomqul qizi</i>	
Geografiya ta'limida sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishning nazariy-metodik asoslari	18
<i>Tuyg'unov Murodjon Salimqul o'g'li</i>	
Biologiyani o'qitishda belgili-ramziy ko'rgazmalilik vositalaridan foydalanishning o'quvchilarning tadqiqotchilik faoliyatini rivojlantirishdagi roli	22
<i>Azimov I. T., Daminova F. A.</i>	
PISA 2025 doirasida raqamli ta'lim kompetensiyalarini baholashning innovatsion mexanizmlari	25
<i>Doniyorov Muxiddin Normamatovich, Ishanov Almat Adilxanovich</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining tabiiy savodxonligini oshirishda zamonaviy pedagogik vositalarni qo'llash	28
<i>Abdunazarov Bobir Normurodovich</i>	
Raqamli ta'lim resurslari asosida kredit-modul tizimida talabalarning o'quv faoliyatini takomillashtirish	32
<i>Jumayeva Ra'no To'ychi qizi</i>	
Oila va maktab integratsiyasining shaxs kamolotiga ta'siri	36
<i>Rasulova Dildora Shuhratovna, Raxmatova Zulxumor Alimovna</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda kreativ kompetensiyani shakllantirishning zamonaviy pedagogik mexanizmlari va uning ijtimoiy ahamiyati	40
<i>Sultanova Sahobar Ravshanbekovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ekologik tarbiyani shakllantirishda tabiiy fanning o'rni	43
<i>G'afforova Zarnigor Abdumo'min qizi</i>	
Umumiy o'rta ta'limda o'qituvchi va ota-onalar ijtimoiy hamkorligini rivojlantirish	47
<i>Xalikova Zaxro Mirshadmanovna, Xolbo'tayev Muzaffar Odilovich, Bozorova Xadicha Javlon qizi</i>	
Nutqida kechikish kuzatiladigan bolalarda nutqni qo'l va barmoq motorikasini rivojlantiruvchi o'yinlar orqali shakllantirish	51
<i>Ne'matova Hilola Ikrom qizi, Ahmadova Fotima Adizovna</i>	
Taym menejment asosida bo'lajak o'qituvchilarda liderlik fazilatlarini rivojlantirish	55
<i>Soliyeva Ruxsora Sharobiddin qizi</i>	
Sun'iy intellekt va NLP texnologiyalari asosida elektron ta'lim muhitida talabalarning mustaqil ta'lim kompetensiyalarini rivojlantirish	58
<i>Otakishiyeva Gulshano Abdulaziz qizi</i>	
Pedagogik kvalimetriya asosida bo'lajak o'qituvchilarning diagnostik madaniyatini shakllantirishning nazariy asoslari	61
<i>G'aniyeva Muattarxon Nodirbek qizi</i>	
Образовательные технологии с учётом восприятия цвета: психологические и методические аспекты	64
<i>Имамова Хурият Эргаш кизи</i>	
Yosh erkin kurashchilarda chidamlilikni rivojlantirish metodikasini takomillashtirish	69
<i>Ergashov Qaxramonjon Asqarovich</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini mantiqiy masalalar yechishga o'rgatish usullari	76
<i>G'iyosova Dilovar Orif qizi</i>	
Haykaltaroshlik fanining metodik qo'llanilishi	80
<i>Qodirov Bobirjon Botirjonovich</i>	
Ijtimoiy xavf ostidagi bolalarni qo'llab-quvvatlashning jahon tajribasi va psixologik-pedagogik asoslari	85
<i>Manzura Qosmuratova</i>	

Jahonda art-biznes klasterlarining ahamiyati va rivojlanish tuzilmasi.....	89
<i>A. S. Umarov</i>	
Автоматизация решения сложных математических задач графическим методом для углублённого изучения математики в школе	92
<i>Эргашев Серожиддин Султонмуродович, Маматов Исломбек Ильесович</i>	
Pedagogika darslarida raqamli va onlayn didaktik o'yinlardan foydalanish.....	97
<i>Qodirova Feruzaxon Abdiyaminovna</i>	
Sun'iy intellekt va tanqidiy fikrlashning kognitiv-konseptual komponenti va uni rivojlantirish metodikasi	102
<i>Sobirova Munavvarxon Qaxramonjon qizi</i>	
Media savodxonlik va axborot madaniyati fanida sun'iy intellekt savodxonligini rivojlantirishning pedagogik-metodik asoslari	106
<i>Ermatov Sherzodbek Latipjonovich, Mirzayev Akramjon O'ktamjonovich</i>	
Adabiy ta'limda kompetensiyaviy yondashuv	111
<i>To'ychiyeva Mahfuza Umarkulovna, Islomova Shalola Ismoil qizi</i>	
Comparative Study of Passive Constructions in English and Their Translation Into Uzbek.....	117
<i>Elmirzayeva Maftuna Dusmurod qizi, Mustafoyeva Nigina Shuhrat qizi</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirish orqali pedagogik mas'uliyatni shakllantirishning dolzarb muammolari	122
<i>Botirova Odinaxon Abdumutalib qizi</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida mustaqil ta'limni tashkil etishning pedagogik modeli va metodik asoslari	126
<i>Haytbayeva S. R.</i>	
Imkoniyati cheklangan bolalarni psixologik qo'llab-quvvatlash orqali intellektual imkoniyatlarini ro'yobga chiqarish imkoniyatlari.....	131
<i>Kadirova Nigora Saxibjanovna</i>	
Bo'lajak maktabgacha ta'lim mutaxassislarini dual ta'lim asosida kasbiy faoliyatga tayyorlashning nazariy asoslari.....	134
<i>Samiyeva Zuleyxa Uktamovna</i>	
Insonlar orasidagi munosabatlarda noverbal muloqotning komponentlarining ko'rinishlari	139
<i>Soliyev Farxodjon Sodikovich, Karimov Jahongirjon Murodjon o'g'li</i>	
Virtual texnologiyalar vositasida texnika fanlarini o'qitish mazmunini innovatsion rivojlantirish	145
<i>Yuldasheva Dilorom Husniddin qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida suzish mashg'ulotlarini tashkil etish texnologiyasi.....	150
<i>Toshpulatova Aziza Toyirovna</i>	
Harbiy xizmatchilarda kreativ tafakkurni rivojlantirishning pedagogik va psixologik asoslari	155
<i>Tursunov Shaxzod Ramazonovich, Mansurov Sardorbek Sirojiddin o'g'li</i>	
O'qituvchilar ruhiy salomatligini saqlashning amaliy strategiyalari	159
<i>Begmatov Raximkul Olimovich</i>	
Ona tili darslarida analitik faoliyatni tashkil etish imkoniyatlari	164
<i>Narziyeva Mastura Sunnatovna</i>	
Maktabgacha ta'limda Project-Based learning texnologiyasi asosida tarbiyalanuvchilarning kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlari	168
<i>Kubayeva Mavluda, Po'latova Gullola Ravshan qizi</i>	
Talabalarda iqtisodiy savodxonlikni shakllantirishning pedagogik shart-sharoitlari	173
<i>Qo'chqorov Nodir Bozorovich</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini baholash jarayonida foydalaniladigan texnologiyalar va vositalar	178
<i>A'zamqulova Zilola Sunnat qizi</i>	
Raqamli ta'lim muhitida kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishning didaktik asoslari.....	183
<i>Isaboyeva Dilyora Zokirjon qizi</i>	
Kimyo fanining tarixiy rivojlanishida metodologik yondashuvlar	187
<i>Begamov Shaxzod To'liqin o'g'li</i>	
Sport bilan shug'ullanishda qo'l va oyoq motorikalarini rivojlantirish mezonlari	190
<i>Imomov Asliddin Abdurazoqovich, Sattarov Qarshiboy Narqulovich</i>	

O'zbek va ingliz tillarida zamon kategoriyasining qiyosiy tahlili.....	194
<i>Xudoyberdiyeva Dilfuza Alisher qizi</i>	
Hayot faoliyati xavfsizligi fani o'qituvchisining kasbiy kompetentligi va rejalashtirish faoliyati.....	198
<i>Maxmudov Baxtiyor Xayrullayevich</i>	
Dizartriyali bolalarda motorikani rivojlantirish – nutqni rivojlantirishning asosiy omili	202
<i>Mamatova Muzayyana Batirovna</i>	
Expression of Lexical Economy in English and Uzbek Through Stylistic Means	205
<i>Omonov Baxtiyor Uktamovich</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ijodiy qobiliyatni shakllantirish.....	208
<i>Abrorxonova Kamolaxon Abrorxon qizi, Xamzayeva Sunbula Jasurovna</i>	
Xushmuomalalik strategiyalarining ijtimoiy vazifalari.....	212
<i>Alieva Navruza Xabibullayevna, Azizova Sanobarxon Valijon qizi</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida shaxslilik sifatlarining kasbiy rivojlanishdagi psixologik ahamiyati	216
<i>Dusmetova Maksuda Matnazarovna</i>	
Maktabgacha ta'lim jarayonida bo'lajak tarbiyachilarning ilustrativ yondashuv asosida kreativ va variativ faoliyat olib borish usullari va yo'llari.....	221
<i>Egamberdiyeva Madina Sharif qizi</i>	
Pragmatic Functions in Neurolinguistic Communication	224
<i>Fayziyeva Parvina</i>	
Sahro gavhari: ruslar istilosigacha bo'lgan davrda Xiva me'morchiligi tarixi	227
<i>Islomjon Xoljigitovich Mirzakulov</i>	
Moslashuvning psixologik mexanizmlari: ta'lim muhiti sharoitida shaxsning adaptatsiyasi.....	235
<i>Jaynarova Sayyora Isoqul qizi, Nuraliyeva Nasiba</i>	
Onalik psixologiyasi va o'rganishning nazariy jihatlari.....	238
<i>Kasimova Xulkar Atabayevna</i>	
Spheres of Language Use.....	243
<i>Kumakbayeva Gulbanu Kuntuarovna</i>	
Bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarida kreativ tafakkurni rivojlantirishda nostandart topshiriqlar metodikasi.....	246
<i>Muxammadiyeva Dinora Tursunpulatovna</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida kasbiy-axloqiy qadriyatlarni shakllantirishning pedagogik mexanizmlari va didaktik tamoyillari.....	251
<i>N. Jurayev</i>	
Dunyo bolalari huquqlarini himoya qilish: global muammolar, tizimli kamchiliklar va tanqidiy tahlil	255
<i>Nargiza Ergasheva</i>	
Talabalarining dasturlashga oid agoritmik fikrlashini rivojlantirish orqali innovatsion faoliyatga tayyorlash usuli	259
<i>Orziqulova Barchinoy Ixtiyor qizi</i>	
Talabalarda o'z-o'zini boshqarish qobiliyatining tuzilmasi va psixologik komponentlari (motivatsion, kognitiv, irodaviy, emotsional-regulyativ komponentlar)	264
<i>Otabekova Nargiza Avazbek qizi</i>	
O'zbek va ingliz tillaridagi metaforalarda til va madaniyat uyg'unligi.....	269
<i>Rasulova Munajat Akmaljonovna</i>	
Limitlar nazariyasini kompyuter imitatsion modellar vositasida o'qitish metodikasi.....	273
<i>Safarov Abbas Abdurasul o'g'li</i>	
Ijtimoiy hamkorlik – barkamol avlodni tarbiyalash poydevori.....	278
<i>Sharipova Gulruxsor Nurkabilovna</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda kreativ kompetensiyani shakllantirishning zamonaviy pedagogik mexanizmlari va uning ijtimoiy ahamiyati.....	282
<i>Sultanova Sahobar Ravshanbekovna</i>	
Badiiy gimnastika mashg'ulotlarida innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanish	285
<i>Tuxtayeva Azizabonu Abdurasulovna</i>	

Matematika fanini o'zlashtirishda boshlang'ich sinf o'quvchilarining semiotik yondashuvini shakllantirish ...	289
<i>Xayrullayev Ismatulla Nurullayevich</i>	
Pedagogik qadriyatlar asosida o'quvchilarni tarbiyalash mexanizmlarini takomillashtirish	293
<i>Xoliqova Inobatxon Bo'ri qizi</i>	
Umumta'lim maktabida elektron axborot-ta'lim resurslari.....	296
<i>Xolmurodov Shuxrat Okboevich, Norqobilov Hakimbek Nuriddin o'g'li</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolaning kreativligini shakllantirishda innovatsion muhit	300
<i>Xonnazarova Gulasal Yusuf qizi</i>	
Ta'lim tizimida sinf rahbari faoliyatining joriy etilishining tarixiy asoslari va zamonaviy ko'rinishlari	303
<i>Xusenova Sadoqat Botirovna</i>	
Искусственный интеллект в методике преподавания русского языка: адаптивная обратная связь и развитие коммуникативной компетенции.....	308
<i>Джалилова Феруза Намазовна</i>	
Образовательные технологии с учётом восприятия цвета: психологические и методические аспекты.....	312
<i>Имамова Хурият Эргаш кизи</i>	
Межкультурный диалог как инструмент воспитания гармоничной личности в школе	317
<i>Махмудхожаев Ориф Бахтиёрович</i>	
Психологические факторы успешности профессионального обучения студентов.....	319
<i>Рахимходжаева В. С.</i>	
Специфика восприятия окружающего мира в лирике Афанасия Фета.....	325
<i>Татьяна Викторовна Половинкина</i>	
Анализ разработки женских коллекций с использованием стилистических и конструктивных особенностей ретро-моды	329
<i>Абдурахманова Н., Рахматуллаева У. С.</i>	
Использование современных образовательных технологий в начальной школе как средство развития познавательной активности учащихся	333
<i>Фазилова Гулчехра Ахмедовна</i>	
Nyuman (Newman) xatolar tahlili modelining geometrik isbotlash ko'nikmalarini shakllantirishdagi ahamiyati.....	337
<i>Davletov Davronbek Egamberganovich</i>	
"Informatika" fani mavzularini taksonomik yondashuv asosida o'qitish	343
<i>Axrarov Baxtiyor Sagdullayevich</i>	
O'qituvchi faoliyatida pedagogik texnologiyalarni samarali qo'llash metodikasi.....	347
<i>Xomidjonov Abrorjon Olimjon o'g'li</i>	
Rus-o'zbek tarjimashunosligining zamonaviy tendensiyalari.....	351
<i>Kudratov Kamoljon Islomovich</i>	
Kompyuterga qaramlikning o'smirlarga ta'siri va uning psixologik oqibatlari.....	356
<i>Kushakova Nargiza Islambayevna, Ergasheva Sarvinoz Shavqiddin qizi</i>	
Musiqaning neyropsixologik rivojlanish va ta'lim jarayonidagi ahamiyati	360
<i>Xikmatova Shohida Xikmatovna</i>	
Innovatsion yondashuv asosida inklyuziv ta'lim o'quvchilarining yozma nutqini rivojlantirish	364
<i>Alimardanova Sitara Ikrom qizi</i>	
Comparative and Conceptological Trends in Linguoculturology	367
<i>Ablakulov Ilkhom</i>	
Boshlang'ich ta'limda kreativ ta'lim muhitini rivojlantirish asosida o'quvchilarning muammolarni hal qilish ko'nikmalarini shakllantirish	370
<i>Abdullayeva Ujalg'as</i>	
Rivojlangan mamlakatlar ta'lim tizimida talabalarni kasbiy faoliyatga tayyorlashda sun'iy intellektdan foydalanish usullari.....	373
<i>Aglamova Shahzoda Sobirovna</i>	

MUNDARIJA	Bokschi qizlar texnik harakatlarining kinematik ko'rsatkichlar asosida takomillashtirish metodikasi.....	378
	<i>Axmedov Latifjon G'ayrat o'g'li</i>	
	O'quv jarayonida formativ baholashning evolyutsion-xronologik tahlili	383
	<i>Davidova Dilnoza Tadjibayevna</i>	
	Oliy ta'limda "Smart Education" texnologiyalaridan foydalanishning samaradorligi	388
	<i>Dilrabo Amriddinova, Abdulxalilova Surayyo Ahad qizi</i>	
	Zamonaviy ta'lim sharoitida boshlang'ich sinf o'qituvchilarini baholash kompetensiyalarini rivojlantirishning psixologik-pedagogik xususiyatlari	392
	<i>Majidova Hilola Eshquvat qizi</i>	
	Sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish madaniyatini shakllantirish usullari.....	396
	<i>Mamatova Fazilat Ixtiyorovna, Xolmirzayeva Zebo Ravshan qizi</i>	
	Jismoniy tarbiya o'qituvchilarini sport marketologi faoliyatiga tayyorlashning zarurati	402
	<i>Samatov Javlonbek Abdukayumovich</i>	
	O'zbekiston maktabgacha ta'lim tizimida strategik boshqaruvni takomillashtirish.....	406
	<i>Saydullayeva Nargis</i>	
	Integrating Literary Texts Into Early Foreign Language Education: A Mixed-Methods Investigation of Lexical, Cognitive, and Affective Outcomes in Primary Classrooms.....	410
	<i>Shukurova Zamira Shodiyevna</i>	
	Fizika fanini o'qitishda formativ baholash asosida tanqidiy fikrlashni rivojlantirishning metodik modeli.....	416
	<i>Sobirov Avazbek Anvarovich</i>	
	Maktabgacha yoshdagi bolalarning kichik motorikasini rivojlantirishda o'yinning ahamiyati va individual yondashuv.....	421
	<i>Norboyeva Laylo Sapar qizi</i>	
	Психологические особенности проявления творческих способностей у подростков, воспитывающихся в бикарьерных семьях.....	425
	<i>Ишбобоева Гулбарчин Рустамовна</i>	
	Maktabgacha yoshdagi bolalarga chet tilini vizual materiallar vositasida o'rgatishni takomillashtirish.....	433
	<i>Olimova Shahlo Bahodir qizi, Inomova Mahliyo Yusuf qizi</i>	
	Boshlang'ich sinf o'quvchilarida nutqiy kompetensiyani rivojlantirish metodikasining hozirgi holati va muammolari.....	439
	<i>Diyoraxon To'htanazarova Zokir qizi</i>	
	Turkiy xalqlarning an'anaviy sport o'yinlariga yil fasllaridagi o'zgarishlarning ta'siri.....	443
	<i>Qodirova Xalimaxon Nurmuhammad qizi</i>	
	Нововведения в шкале стоимости элементов и коэффициентах компонентов программы ISU на 2026 год.....	447
	<i>Федорова Светлана Вячеславовна</i>	
	Ingliz tilidagi conjunctionlarning grammatik tasnifi va sintaktik vazifalari hamda ESP darslarida ularni o'rgatishning kommunikativ va kontekstual usullari.....	451
	<i>Mahammadiyeva Mashxura Maxmur qizi</i>	
	Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida lisoniy tahlil ko'nikmalarini shakllantirishning zamonaviy metodikasi	456
	<i>Yo'ldashova Dilso'z Umar qizi</i>	
	Voleybolchilarning sakrovchanlik ko'nikmalarini shakllantirishda harakatli o'yinlarning ahamiyati	461
	<i>Artikov Xayrulla Baxtiyarovich</i>	
	Effectiveness of Personalized Studying via Artificial Intelligence in Teaching English as a Second Language to Non-Native Speakers	465
	<i>Irzakulova Raykhon</i>	
	Texnologik ta'limda mustaqil ta'limni rivojlantirish yo'llari	469
	<i>Yaxshiboyev Temur-Malik Erkin o'g'li, Jonuzoqova Charos Ziyodulla qizi</i>	
	Maktabgacha yoshdagi bolalarda zamonaviy o'yin vositalarining aqliy va ruhiy rivojlanishga ta'siri.....	474
	<i>Abduxamidova Dilorom Abdumuminovna</i>	

Nodavlat maktabgacha ta'lim tashkilotlarida pedagog kadrlar salohiyatini boshqarishning zamonaviy yondashuvlari tahlili	479
Mamatqulova Shohsanam Dilshodovna	
Bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarini mustaqil ta'limni tashkil qilishga o'rgatishning pedagogik asoslari	485
Xamdamov Usmon Ergashevich	
Boshlang'ich ta'limda ona tili darslarini innovatsion texnologiyalar asosida tashkil qilish masalasi	490
Adizova Nodira Baxtiyorovna, Ibotova Shahnoza Shuxrat qizi	
Malaka oshirish tizimida sifat menejmenti: "sun'iy intellekt" va "boshqaruv mexanizmi" tushunchalarining ierarxik bog'liqligi.....	494
Allanazarova Maftuna Qobul qizi	
"Uglevodorodlar" bo'limini o'qitishni axborot kommunikatsion texnologiyalar vositasida takomillashtirish metodikasi (umumiy o'rta ta'lim maktablari 10-sinflar o'quvchilari misolida)	498
Babajanova Nilufar Pirnafas qizi	
Axborot texnologiyalari vositasida bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy-kommunikativ ko'nikmalarini shakllantirish darajasini baholash mezonlari va ko'rsatkichlari.....	506
Junaydullayev Oxunjon Kaxorjon o'g'li	
Bo'lajak o'qituvchilarni aralash ta'lim texnologiyalaridan foydalanishga tayyorlashning pedagogik xususiyatlari va tarkibiy komponentlari	510
Kabirova Zarifa Muqaddamovna	
Maktabgacha ta'limda qoraqalpoq ertaklari orqali bolalar tilini rivojlantirishning kognitiv asoslari	516
Matjanova Gulzada Annabayevna	
Issiq sharoitiga marafonchilar va futbolchilarning fiziologik moslashuvi xususiyatlari	520
Nurbayev Baxtiyor Shirinovich	
Xorijlik talabalarning tinglab tushunishdagi qiyinchiliklarini metakognitiv strategiyalar orqali bartaraf etish ..	524
Odiljonova Nilufarxon Avduvahob qizi	
O'qituvchilarda kasbiy so'nish va psixologik stress holatlarini keltirib chiqaruvchi psixologik-pedagogik omillar	528
Usmonov Salaxdin Alikulovich, Ortiqova Malika Odiljon qizi, Xolbekova Dinora Faxriddin qizi	
Umumta'lim maktablarida texnologik kompetensiyalarni rivojlantirishning amaldagi holati va metodik muammolari	533
Qurbonmurotov Eldor Abdusaidovich	
Talabalarni kasbiy faoliyatga tayyorlashda raqamli texnologiyalar va ularning imkoniyatlari	538
Xujaniyozova G. S.	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda ijtimoiy ongillik darajasini baholash mezonlari va ko'rsatkichlari (oilaviy muhit misolida)	543
Yakubov Odiljon Tolibjon o'g'li	
Raqamli texnologiyalar davrida o'zbek tilining qo'llanilish istiqbollari	549
Yuldasheva Dilnoza Bekmurodovna	
Обучение образованию и употреблению форм числа имён существительных в школьном курсе русского языка	553
Идиева Гульмира Изомовна	

UMUMTA'LIM MAKTABLARIDA TEXNOLOGIK KOMPETENSIYALARNI RIVOJLANTIRISHNING AMALDAGI HOLATI VA METODIK MUAMMOLARI

Qurbonmurotov Eldor Abdusaidovich

Termiz davlat pedagogika instituti mustaqil tadqiqotchisi

Annotatsiya: Umumta'lim maktablarida texnologik kompetensiyalarni rivojlantirishning amaldagi holatini tahlil qilish uchun diagnostik yo'nalishlar va metodik muammolar tizimi yoritiladi. Texnologiya darslarida integratsiyaning formal qo'llanilishi, amaliy topshiriqlarning reproduktiv xarakteri, baholashning mahsulotga haddan tashqari bog'liqligi hamda refleksiyaning yetarli darajada tashkil etilmasligi asosiy muammolar sifatida talqin qilinadi. Texnologik kompetensiyalarni samarali rivojlantirish o'quv topshiriqlari mazmunini takomillashtirish, kompetensiyaviy yondashuvni joriy etish va ta'lim jarayonida diagnostik-refleksiv mexanizmlarni kuchaytirishni talab etishi asoslanadi.

Kalit so'zlar: amaldagi holat, metodik muammo, texnologiya darsi, diagnostika, o'quv topshirig'i, kompetensiyaviy natija.

Abstract: A system of diagnostic directions and methodological problems for analyzing the current state of technological competency development in general education schools is presented. The formal application of integration in technology lessons, the reproductive nature of practical assignments, the excessive dependence of assessment on the final product, and the insufficient organization of reflective activities are interpreted as the main methodological problems. It is substantiated that the effective development of technological competencies requires improving the content of learning tasks, introducing a competency-based approach, and strengthening diagnostic and reflective mechanisms within the educational process.

Key words: current state, methodological problem, technology lesson, diagnostics, learning task, competency-based result.

Аннотация: Рассматривается система диагностических направлений и методических проблем для анализа современного состояния развития технологических компетенций в общеобразовательных школах. В качестве основных проблем выделяются формальное применение интеграции на уроках технологии, репродуктивный характер практических заданий, чрезмерная зависимость оценивания от конечного продукта, а также недостаточная организация рефлексивной деятельности учащихся. Обосновывается, что эффективное развитие технологических компетенций требует совершенствования содержания учебных заданий, внедрения компетентностно-ориентированного подхода и усиления диагностико-рефлексивных механизмов в образовательном процессе.

Ключевые слова: современное состояние, методическая проблема, урок технологии, диагностика, учебное задание, компетентностный результат.

KIRISH

Texnologik kompetensiyalarni rivojlantirish samaradorligi faqat yangi metodlarni tavsiya etish bilan aniqlanmaydi. Avvalo, maktab amaliyotidagi real holat, mavjud metodik resurslar, o'quv topshiriqlarining mazmuni va baholash mezonlari tahlil qilinishi lozim. Amaldagi holat yetarli aniqlanmasa, ishlab chiqilgan metodika umumiy tavsiyalar yig'indisiga aylanib qoladi.

Texnologiya fani o'quvchida mehnat madaniyati, texnologik tafakkur, kasbiy qiziqish, muammoli vaziyatda qaror qabul qilish va natijani baholash qobiliyatlarini shakllantirishga xizmat qilishi kerak. Amaliyotda esa ayrim darslar operatsion ko'nikmalarni takrorlash, tayyor namuna asosida buyum yasash yoki nazariy ma'lumotni yodlash bilan cheklanadi. Ushbu holat kompetensiyaviy natijaning barqaror shakllanishiga to'sqinlik qiladi.

Amaldagi holatni ilmiy tahlil qilishda ikki masala ajratiladi. Birinchi masala texnologik kompetensiyaning qaysi komponentlari darsda yetarli qamrab olinayotganini aniqlash bilan bog'liq. Ikkinchi masala qaysi metodik shartlar yetishmagani tufayli o'quvchi mustaqil texnologik qaror qabul qilish darajasiga ko'tarila olmayotganini aniqlashdan iborat.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Texnologik kompetensiyalarni rivojlantirish masalasi ta'lim nazariyasi va amaliyotida uzoq yillardan buyon o'rganib kelinmoqda.

J. Dewey ta'lim jarayonida bilimlarni amaliy faoliyat bilan bog'lash zarurligini asoslab, tajribaga asoslangan o'qitish yondashuvini ilgari surgan ^[5].

W.H. Kilpatrick loyiha metodini o'quvchilarning mustaqil faoliyatini rivojlantirish vositasi sifatida tavsiflagan bo'lib, mazkur yondashuv texnologik kompetensiyalarni shakllantirishning nazariy asoslaridan biri hisoblanadi ^[6].

L.S. Vygotskiy esa o'quvchilarning kognitiv rivojlanishida hamkorlik va ijtimoiy muhitning ahamiyatini ko'rsatib, ta'limda faol o'zaro ta'sir zarurligini ta'kidlagan ^[7].

Texnologik ta'limning zamonaviy yo'nalishlari xalqaro tashkilotlar tomonidan ham keng yoritilgan. UNESCO ta'lim jarayonida texnologik vositalardan foydalanish insoniy va pedagogik maqsadlarga bo'ysundirilishi lozimligini qayd etadi ^[1].

OECD tomonidan ishlab chiqilgan Learning Compass 2030 konsepsiyasida o'quvchilarning mustaqil fikrlashi, muammolarni hal etishi va amaliy faoliyatga tayyorligi muhim kompetensiyalar sifatida ko'rsatilgan ^[2].

Shuningdek, ITEEA standartlarida texnologik savodxonlikni rivojlantirish o'quvchilarning texnologik jarayonlarni tushunishi, loyihalashi va baholashi bilan bog'liq ekanligi ta'kidlanadi ^[3].

Texnologik kompetensiyalarni baholash va rivojlantirish masalalari ham ilmiy tadqiqotlarda alohida o'rin egallaydi.

D.A. Kolb tajribaviy o'qitish modelida amaliy faoliyat va reflektiv tahlilning o'zaro bog'liqligini ko'rsatgan ^[8].

L.W. Anderson va D.R. Krathwohl taksonomiyasida o'quv faoliyatining turli darajalari tavsiflanib, kompetensiyaga yo'naltirilgan topshiriqlarni ishlab chiqish uchun metodik asos yaratilgan ^[10].

J.W. Pellegrino, N. Chudowsky va R. Glaserlar tadqiqotlarida esa baholash tizimlari o'quvchining faqat natijasini emas, balki o'quv jarayonidagi intellektual faoliyatini ham aks ettirishi zarurligi asoslangan ^[11].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Amaliy holatni tahlil qilish uchun pedagogik kuzatuv, o'quv topshiriqlarini mazmuniy ekspertiza qilish, dars ishlanmalari va baholash mezonlarini qiyosiy tahlil qilish, o'qituvchi hamda o'quvchi faoliyatini indikatorlar bo'yicha tavsiflash metodlari nazariy jihatdan asoslandi. Empirik foizlar haqiqiy tajriba-sinov ma'lumotlari taqdim etilgandan keyin kiritilishi mumkin.

Diagnostika uchun to'rt yo'nalish belgilandi: mazmuniy integratsiya, loyiha-amaliy faoliyat, baholash tizimi va reflektiv tahlil. Har bir yo'nalish o'quvchi faoliyatining aniq belgilariga tayanadi. Masalan, mazmuniy integratsiyada fanlararo bilim vazifani hal etishga xizmat qilishi, loyiha-amaliy faoliyatda esa o'quvchi ish ketma-ketligini ongli ravishda rejalashtirishi talab etiladi.

Metodik muammolarni tasniflashda sabab va oqibat munosabati asos qilib olindi. Sabablar dars maqsadining tor qo'yilishi, topshiriqning reproduktiv xarakteri, resurs va vositalarning yetishmasligi, baholash mezonining noaniqligi hamda o'qituvchi metodik tayyorgarligidagi uzilishlar bilan bog'landi. Oqibatlar o'quvchi mustaqilligining pastligi, loyihaviy fikrlashning sustligi, xato tahlilining yuzakiligi va kasbiy yo'nalganlikning zaifligi orqali tavsiflandi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tahlil umumta'lim maktablarida texnologik kompetensiyalarni rivojlantirishda:

Birinchi muammo integratsiyaning formal xususiyat kasb etishi ekanini ko'rsatadi. Dars mavzusida boshqa fan nomining tilga olinishi integrativ yondashuvni anglatmaydi. Integratsiya texnologik vazifani hal qilishda zarur bo'lgan bilimlararo bog'lanishni ochishi, o'quvchi qarorining asoslanganligini kuchaytirishi va amaliy natijaga bevosita ta'sir ko'rsatishi lozim.

Ikkinchi muammo amaliy topshiriqlar tarkibida ko'rinadi. Ko'p hollarda o'quvchi tayyor chizma, tayyor o'lcham va tayyor bajarish ketma-ketligiga tayanadi. Unda muammoni aniqlash, variant tanlash, materialni solishtirish, xarajatni hisoblash, sifat mezonini ishlab chiqish kabi kompetensiyaviy harakatlar yetarli darajada faollashmaydi. Natijada dars mahsulot tayyorlashga xizmat qilsa-da, texnologik tafakkurning rivojlanishi cheklanishi mumkin.

Uchinchi muammo baholash tizimi bilan bog'liq. Baholash faqat buyumning tashqi ko'rinishi, tozaligi yoki o'z vaqtida yakunlanishiga tayanib qolsa, jarayon sifati ko'rinmaydi. Texnologik kompetensiyani baholashda rejalashtirish sifati, xavfsizlikka rioya qilish, materialdan tejimli foydalanish, texnik nutq, hamkorlik va refleksiya ham hisobga olinishi kerak.

To'rtinchi muammo refleksiyaning sust tashkil etilishidir. O'quvchi ish yakunida "nima bajardim?" degan savolga javob beradi, lekin "qaysi qarorim natijaga ta'sir qildi?", "xato nimadan kelib chiqdi?", "keyingi vazifada nimani o'zgartiraman?" kabi tahliliy savollarga yetarli darajada jalb etilmaydi. Refleksiyaning yetarli emasligi kompetensiyani barqarorlashtirish jarayonini zaiflashtiradi (1-jadval).

1-jadval: **Amaldagi metodik muammolarning diagnostik tasnifi**

Muammo guruhi	Amaliy ko'rinishi	Metodik oqibat
Formal integratsiya	Fan nomi tilga olinadi, vazifa yechimiga kirmaydi	Bilimlararo bog'lanish sust qoladi
Reproduktiv topshiriq	Tayyor namuna asosida bajarish ustun	Mustaqil qaror kam rivojlanadi
Tor baholash	Mahsulot tashqi ko'rinishi asosiy mezon	Jarayon sifati ko'rinmaydi
Zaif refleksiya	Xato sababi tahlil qilinmaydi	Keyingi faoliyatga o'tish qiyinlashadi

Metodik muammolarni bartaraf etish uchun texnologiya darsini bosqichma-bosqich qayta loyihalash talab qilinadi. Dars avvalida muammoli vaziyat kiritilishi, vazifa shartlari ochiq qilinishi, fanlararo bilim manbalari aniqlanishi, bajarish ketma-ketligi o'quvchi ishtirokida ishlab chiqilishi lozim. Aks holda, integratsiya nazariy shior bo'lib qoladi.

Topshiriq dizayni kompetensiyaviy rivojlanishning asosiy mexanizmidir. Oddiy buyum tayyorlash vazifasi ham muammoli kontekstga kiritilsa, o'quvchi uchun texnologik qaror zarurati paydo bo'ladi. Masalan, ma'lum vazni ko'tara oladigan javoncha yaratish, cheklangan materialdan foydali buyum ishlab chiqish yoki maktab ehtiyoji uchun ergonomik moslama loyihalash topshirig'i kognitiv, amaliy va reflektiv komponentlarni bir vaqtning o'zida faollashtiradi.

Ta'lim texnologiyalari bo'yicha xalqaro manbalarda texnologik vositadan foydalanish insoniy-pedagogik maqsadga bo'ysundirilishi kerakligi qayd etiladi [2]. Shuning uchun texnologiya darsida raqamli chizma, elektron taqdimot yoki onlayn resursdan foydalanish o'z-o'zicha natija bermaydi. Ular loyiha yechimini izlash, hisob-kitobni aniqlash, mahsulotni taqdim etish va o'z faoliyatini baholash vazifalariga xizmat qilganda metodik ahamiyat kasb etadi.

Amaldagi holat tahlili o'qituvchi tayyorgarligini ham alohida masala sifatida ko'rsatadi. Integrativ darsni olib borish uchun pedagog texnologik jarayonni fanlararo bog'lash, muammoli topshiriq tuzish, guruh faoliyatini boshqarish va ko'p mezonli baholash madaniyatiga ega bo'lishi kerak. Ushbu jihat metodik ta'minot va malaka oshirish jarayonida alohida yoritilishi zarur.

Amaldagi holatni tahlil qilishda maktab darslarining tashqi tartibi emas, kompetensiyaviy natijaga xizmat qiluvchi ichki mexanizmlari muhimdir. Darsda amaliy ish bajarilishi mumkin, ammo o'quvchi qaror qabul qilmasa, reja tuzmasa va natijani tahlil qilmasa, amaliylik o'z-o'zidan kompetensiya bermaydi.

Metodik muammolarning chuqur qatlamida topshiriq dizayni turadi. Reproaktiv topshiriqda o'quvchi namuna va ko'rsatmaga ergashadi. Muammoli-loyihaviy topshiriqda esa u variant tanlaydi, shartlarni aniqlaydi, resursni solishtiradi va natijani asoslaydi. Farq aynan mustaqil fikrlash darajasida namoyon bo'ladi.

Baholashdagi torlik amaldagi holatning eng sezilarli belgilaridan biridir. Faqat mahsulotga qaratilgan baho jarayondagi intellektual harakatni yashiradi. O'quvchi to'g'ri o'lchaganmi, nima uchun ayni materialni tanlagan, xavfsizlikni qanday nazorat qilgan, jamoada qanday rol bajargan kabi savollar baholashga kiritilmasa, diagnostika to'liq bo'lmaydi.

Integratsiyaning formal bo'lishi o'qituvchi tayyorgarligi bilan ham bog'liq. Fanlararo aloqani mazmunan qurish uchun pedagog boshqa fan dasturlaridagi tayanch tushunchalarni bilishi, ularni texnologik vazifa bilan bog'lay olishi va o'quvchiga aniq savollar orqali yo'naltirish berishi kerak.

Amaldagi holat tahlilida resurs masalasi ham e'tibordan chetda qolmasligi lozim. Material, asbob, raqamli vosita yoki xavfsiz ish joyi yetarli bo'lmasa, loyiha-amaliy faoliyatning sifati pasayadi. Biroq resurs cheklovi integrativ yondashuvdan voz kechish uchun asos emas. Aksincha, cheklangan resurs sharoitida tejamkor loyiha vazifalari yanada dolzarb bo'ladi.

Metodik muammolarni bartaraf etish bosqichma-bosqich amalga oshiriladi. Avval dars maqsadi kompetensiyaviy natijaga moslashtiriladi, keyin topshiriq muammoli shaklda qayta tuziladi, baholash indikatorlari belgilanadi va reflektiv savollar tizimi ishlab chiqiladi. Bunday tartib amaldagi holatdan metodik yangilanishga o'tish imkonini beradi.

Amaldagi holatni o'rganishda dars hujjatlari, o'quvchi ishlari va o'qituvchi izohlarini birgalikda tahlil qilish muhimdir. Faqat dars kuzatuvchi ayrim holatlarni ko'rsatadi, lekin topshiriq matni, baholash varag'i va o'quvchi refleksiya kompetensiyaviy natija haqida to'liqroq tasavvur beradi.

Metodik muammolarning yana bir ko'rinishi vaqt taqsimotida namoyon bo'ladi. Amaliy ishga ko'p vaqt ajratilib, rejalashtirish va refleksiya kam vaqt qoldirilsa, o'quvchi harakatni bajaradi, ammo tajribani ongli ravishda tahlil qilmaydi. Kompetensiyaviy darsda har bir bosqich o'z vaqtiga ega bo'lishi kerak.

O'quvchilarning texnologik nutqi ham amaldagi holat ko'rsatkichidir. Agar o'quvchi "yaxshi chiqdi" yoki "qiyin bo'ldi" kabi umumiy fikr bilan cheklansa, texnik tahlil shakllanmagan bo'ladi. U material, o'lcham, mustahkamlik, xavfsizlik, xarajat va sifat mezonlari bilan fikrlashi lozim.

Amaldagi holatni baholashda darsning jinsga oid stereotiplardan xoli bo'lishi ham ahamiyatlidir. Texnologiya fanida barcha o'quvchilar turli faoliyat turlarini sinab ko'rishi, texnik va ijodiy rollarda qatnashishi kerak. Cheklovchi tasavvurlar kompetensiya rivojini toraytiradi.

Maktab amaliyotida integrativ yondashuv ko'pincha vaqt yetishmasligi sababli qisqartiriladi. Aslida integratsiya alohida qo'shimcha bosqich emas, topshiriqning o'zida mavjud bo'lsa, qo'shimcha vaqt talab qilmaydi. Masala dars dizaynini to'g'ri qurishda.

O'qituvchining metodik portfeli ham muammolarni aniqlash manbai bo'la oladi. Undagi dars ishlanmalari, baholash varaqalari, loyiha namunasi va o'quvchi ishlari tahlil qilinsa, darslarning kompetensiyaviy yo'nalishi haqida aniqroq xulosa chiqariladi.

Texnologik kompetensiyalarni rivojlantirishning amaldagi holati regional, moddiy va kadrlar sharoitiga bog'liq farqlanishi mumkin. Shu sababli umumiy tavsiyalarni har bir maktabning real imkoniyati bilan moslashtirish zarur.

Metodik muammolarni hal etishda kichik o'zgarishlar ham muhim. Masalan, tayyor chizma o'rniga chizmani o'quvchi tuzishi, umumiy baho o'rniga rubrika qo'llanishi, yakunda qisqa reflektiv savollar berilishi darsning kompetensiyaviy kuchini oshiradi.

Tahlil natijalari amaldagi holatni tanqid qilish bilangina cheklanmasligi kerak. Uning asosiy vazifasi rivojlantiruvchi metodik yechimlar uchun poydevor yaratishdir. Muammo aniq nomlangan joyda yangilanish yo'li ham aniqroq belgilanadi.

Pedagogik tajriba-sinovga o'tishdan oldin amaldagi holat diagnostik xarita shaklida rasmiylashtirilishi maqsadga muvofiq. Xarita muammo guruhi, indikator, kuzatuv manbasi va kutilayotgan metodik o'zgarishni bir joyda ko'rsatadi.

Tajriba-sinov metodikasini ishlab chiqishda amaldagi holat tahlili tayanch bosqich vazifasini bajaradi. Chunki qaysi kompetensiya komponenti zaifligi aniqlanmasa, eksperimental metodika ham umumiy usullar majmuasiga aylanadi. Diagnostik xulosa metodik aralashuvning aniq yo'nalishini belgilaydi.

Amaliy holatdagi muammolar o'quvchi motivatsiyasiga ham ta'sir qiladi. Vazifa ma'nosiz yoki haddan tashqari tayyor ko'rsatmaga bog'langan bo'lsa, o'quvchi ishga ijodiy munosabat bildirmaydi. Muammoli, real ehtiyojga yaqin topshiriqlar esa shaxsiy qiziqish va mas'uliyatni oshiradi.

Metodik yangilanishning samarasi maktab sharoitidagi kichik, lekin izchil o'zgarishlar orqali ko'rinadi. Darsda bitta fanlararo savol, bitta loyiha qarori, bitta reflektiv karta va bitta aniq rubrika joriy etilishi ham texnologik kompetensiya rivoji uchun sezilarli pedagogik shart yaratadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Umumta'lim maktablarida texnologik kompetensiyalarni rivojlantirishning amaldagi holati mazmuniy integratsiya, loyiha-amaliy faoliyat, baholash va refleksiya yo'nalishlari bo'yicha tahlil qilinishi kerak. Asosiy metodik muammolar integratsiyaning formal talqini, amaliy topshiriqlarning reproduktivligi, baholashning torligi hamda reflektiv tahlilning sustligida namoyon bo'ladi.

Muammolarni bartaraf etish texnologiya darsining maqsadini kompetensiyaviy natija bilan bog'lash, topshiriqlarni muammoli-loyihaviy shaklda qurish, fanlararo bilimlarni vazifa yechimiga kiritish, baholash mezonlarini kengaytirish va refleksiyaning darsning majburiy bosqichiga aylantirish orqali amalga oshiriladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasining 2020-yil 23-sentabrdagi "Ta'lim to'g'risida"gi O'RBQ-637-son Qonuni: <https://lex.uz/docs/-5013007>
2. UNESCO. Global Education Monitoring Report 2023: Technology in Education: A Tool on Whose Terms? – Paris: UNESCO, 2023.
3. OECD. OECD Learning Compass 2030: A Series of Concept Notes. – Paris: OECD Publishing, 2019.
4. International Technology and Engineering Educators Association. Standards for Technological and Engineering Literacy. – Reston, VA: ITEEA, 2020.
5. Dewey J. Experience and Education. – New York: Macmillan, 1938.
6. Kilpatrick W.H. The Project Method. // Teachers College Record. – 1918. – 19(4). – B. 319–335.
7. Vygotsky L.S. Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. – Cambridge, MA: Harvard University Press, 1978.
8. Kolb D.A. Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development. – Englewood Cliffs: Prentice Hall, 1984.

9. Vuorikari R., Kluzer S., Punie Y. DigComp 2.2: The Digital Competence Framework for Citizens. – Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2022.
10. UNESCO. ICT Competency Framework for Teachers. Version 3. – Paris: UNESCO, 2018.
11. Anderson L.W., Krathwohl D.R. A Taxonomy for Learning, Teaching, and Assessing. – New York: Longman, 2001.
12. Pellegrino J.W., Chudowsky N., Glaser R. Knowing What Students Know: The Science and Design of Educational Assessment. – Washington, DC: National Academies Press, 2001.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №5(5)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.